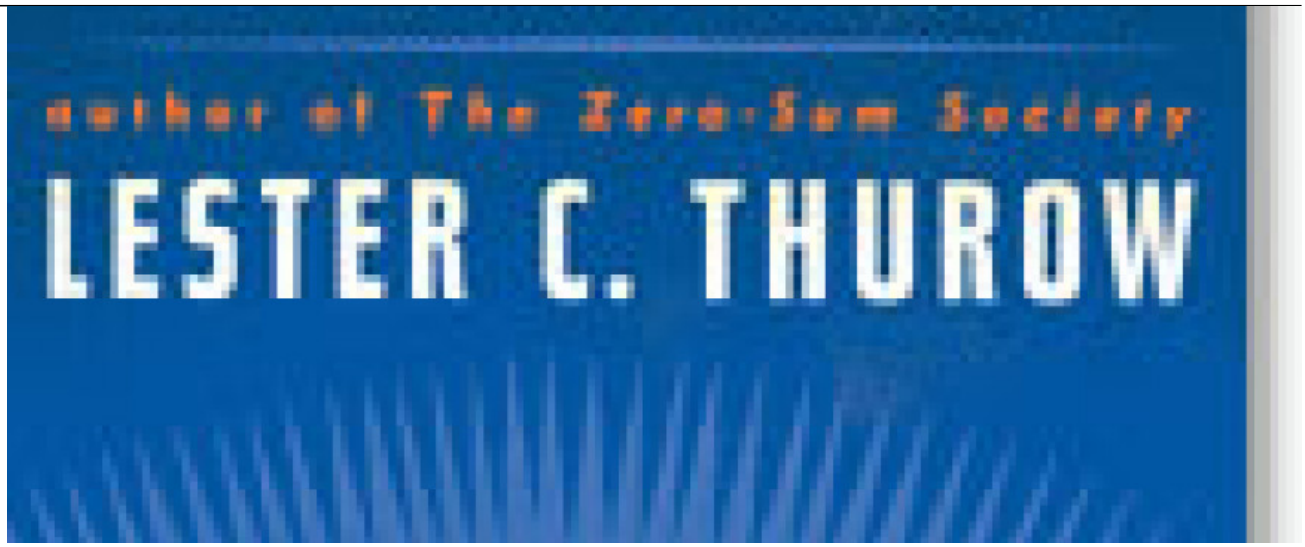

Kitekint? - A kapitalizmus jöv?je

2009 július 18. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Úgy t?nhetett, hogy az egyik legismertebb amerikai közgazdászprofesszor jókorát tévedett a 90-es évek közepén publikált könyvében, amikor azt állította, hogy a kapitalizmus jöv?jét nem egy nagy gazdasági összeomlás, hanem a motorok leállása, a stagnálás fenyegeti.

1995 és 2000 között az amerikai gazdaság kivételesen gyorsan növekedett, a kelet-ázsiai és az orosz pénzügyi válságok ellenére a világgazdaság is virágzott; sokan vélték úgy, hogy beköszöntött a megszakítás nélküli növekedés kora. Majd jött a 2000. áprilisi amerikai t?zsdei zuhanás, 2001-2002-ben megtorpant a világgazdaság, és most megint ott tartunk, ahol a 90-es évtized közepén: nyakunkon a stagnálás. Mi, magyarok is id?utazáson veszünk részt: megint ott tartunk, hogy pénzügyi megszorítások fékezik le a korábbi lendületet, és építkezés helyett leépítés lett a kormányzati jelszó.

Thurow azt mondja, a kapitalizmus legy?zte összes ellenfelét, és ma kihívó nélkül áll a világ színpadán. A fasizmus, a szocializmus és kommunizmus mint versenytársak elt?ntek, de ezzel mintha a kapitalizmus is veszített volna dinamizmusából. Az 1960-as évtizedben a világgazdaság évi 5 százalékkal n?tt, az 1970-es évtizedben 3,6 százalékkal, az 1980-as évtized további csökkenést hozott, mert a növekedés már csak évi 2,8 százalék volt, míg a 90-es évek els? felében 2 százalék körül alakult a világgazdaság éves növekedése. A kapitalizmus korábban azért is volt dinamikus, mert a világ népességének harmadát, területének negyedét elfoglaló kommunista országok kihívást jelentettek számára. Az életszínvonal állandó emelése állt a gazdasági verseny középpontjában, amit a folyamatosan gyors gazdasági növekedés tett lehet?vé, és ezt az új technológiák alapozták meg. Amikor a szocializmus mint versenytárs kid?lt - Kína és a szovjet birodalom korábbi államai már mind a t?ke útját járják -, akkor gyengült a verseny, és egyszerre megingott a kapitalizmus négy alappillére: a növekedés, a teljes foglalkoztatás, a pénzügyi stabilitás és a folyamatosan növekv? vásárlóer?. A növekedés mellett baj van a foglalkoztatással is, mert a kozmetikázás nélküli munkaügyi statisztikák Japánban 10 százalékos, az Európai Unióban 20 százalékos munkanélküliséget mutatnának. A pénzügyi instabilitást a romló költségvetési mérlegek jelzik, de a vásárlóer? folyamatos b?vülése helyett is valami egészen mást tapasztalunk. 1973 és 1995 között az amerikai munkavállalók túlnyomó többségét kitev? "nem vezet? alkalmazottak" esetében 14 százalékkal csökkent az órabér, miközben az amerikai gazdaság teljesítménye (GDP) 36 százalékkal n?tt. Az 1980-as évtized során Amerikában a bérként kifizetett jövedelemtöbblet teljes összege a munkavállalók ötödéhez ment; a többlet 64 százalékát kapta a munkavállalók egy százaléka, miközben a munkavállalók 80 százalékának nem n?tt vagy éppen csökkent a jövedelme. Mindez korábban soha nem látott jövedelmi egyenl?tlenségeket hozott az amerikai társadalomban, és az amerikai minta gyorsan terjed az európai és ázsiai országokban is.

Miért alakulnak így a dolgok? A kapitalizmus gy?zött, de ezzel kiesett az a motiváló er?, ami feloldaná a demokrácia és a kapitalizmus örök ellentétét: a demokrácia ugyanis egyenl?ségre, míg a kapitalizmus vagyoni és jövedelmi egyenl?tlenségre épül. Thurow szerint küls? katonai fenyegetés, bels? társadalmi nyugtalanság, illetve az alternatív ideológia kihívása kényszeríthet egy "beállt" rendszert arra, hogy változtasson m?ködésén, de a szocializmus bukásával ebb?l kett? kiesett, és e kett? nélkül a harmadik is er?tlen.

A történelemben már többször el?fordult, hogy egy társadalmi rendszer versenytárs nélkül uralkodott. Az ?si Egyiptom, a Római Birodalom, a középkori európai feudális rendszer, Japán és Kína mind versenytársak nélkül m?ködtek hosszú évszázadokon keresztül. Nem is voltak képesek bels? technológiai és ideológiai megújulásra, és amikor megérkezett a kihívó - veszítettek. A történelem arra is hoz példát, hogy okos államférfiak e három fenyegetés nélkül is bevezetnek társadalmi reformokat: a konzervatív német arisztokrata, Bismarck vezette be az állami öregségi nyugdíjat és egészségügyi rendszert, a konzervatív brit arisztokrata, Churchill az els? állami munkanélküli biztosítási rendszert, az amerikai patrícius, Roosevelt a jóléti államot.

A mai világban öt nagy er? alakítja az egyes országok, cégek, egyének életét. Az els? a kommunizmus bukása, ami a versenytárs kid?lését jelenti, és ennek hatását még nem emésztette meg a kapitalizmus. A második a természeti kincsek helyére lép? tudásalapú gazdaság: az számít, ami a fejben, nem ami a földben vagy a gyártelepen m?köd? gépekben mint t?kében van. A harmadik a demográfia: egyre többen leszünk, egyre többen költöznek, és egyre id?sebbek társadalmaink. A negyedik a globalizáció, ami a termelés költözését jelenti országok és kontinensek között. Az ötödik nagy er? a domináns gazdasági, politikai vagy katonai er? hiánya: az USA már nem hegemón mindhárom területen.

Nekünk, magyaroknak kedveznek ezek az er?k, mert kiszabadultunk a szocialista rácsok mögül, érvényesülhet a magyar tehetség és szorgalom, a t?ke és a tehetség globális költözése során sokat nyerhetünk, és az sem baj, ha nincs egyetlen új uralkodó hatalom felettünk. A stagnálás, a növekedési motorok leállása azonban számunkra még nagyobb veszély, mint Amerikának vagy Európának, mert még jóval hátrébb vagyunk. Ezért kell saját utat járnunk, a gy?ztes kapitalizmus közös járm?vét használva.

(Lester C. Thurow: The Future of Capitalism, How Today's Economic Forces Shape Tomorrow's World, Penguin Books, 1996)

Matolcsy György, hetivalasz.hu

Ajánló